

sunt Aug., 20 lib. de Civ., c. 14, 16, 18 et 24. In eadem vero sententia fuit Hier., Isai. 61, ubi, tractans prædicta Scripturarum loca, sic concludit: *Ex quo ostenditur, perditionem cælorum non interitum sonare, sed mutationem in melius; et iterum: Ex quo perspicuum est, cælum et terram non perire, et in nihilum redigi, sed in melius commutari.* Atque id latius persequitur, c. 65 Isai., ubi adducens illud Psalm. 101: *Ipsi peribunt, tu autem permanes, et omnes sicut vestimentum veterascent, et quasi amictum mutabis eos, et mutabuntur,* concludit: *In quo perspicue demonstratur, perditionem, et interitum, non abolitionem in nihil, sed commutationem sonare in melius; quod postea confirmat aliquibus Scripturæ locis, quæ postea tractabimus.* Eiusdem sententiæ est D. Gregor., l. 17 Moral., c. 5, ubi exponens illa verba Job 24: *Humiliabuntur sicut omnia, et auferentur,* dicit, *cælum et terram auferri, seu transire, per eam quam nunc habent imaginem; tamen per essentiam sine fine subsistere.* Idem sentit Beda, loco superius citato, et lib. de Temp. ratione, c. 66, ubi locum Petri de cælo explicat. Item Gennadius, de Eccles. dogmat., c. 70; et Primasius, in c. 1 Ep. ad Hebr., ubi idem sensit Ambros., sic exponens illa verba: *Ipsi peribunt, tu autem permanes: Pereant ab eo quod sunt, dum immutantur in melius creaturæ.* Idem significat in cap. 21 Apoc. Clarius Anselm., ad Hebr. 1 et 12, et Apoc. 20, 21, et Julian. Pomerius, lib. 3 Prognost., c. 46. Ex Græcis idem aperte sensit Epiph., hæc. 64, citans Proclum et Methodium, ubi diffuse quæstionem tractat, et Scripturæ testimonia explicat, dicens: *Hic mos est Scripturis ut hanc mundi transmutationem in meliorem ac magis gloriosam restitutionem, interitum, ac perditionem dicant, tanquam, videlicet, prior figura pereat per universorum ad illustriorem statum mutationem, nam nulla contrarietas aut absurditas est in divinis Scripturis. Præterit enim figura hujus mundi, et non mundus, dictum est. Sic sane morem habent Scripturæ, ut perditionem vocent mutationem in meliorem aut pulchriorem prioris formæ.* Idem sentit Irenæus, l. 4 contra Hær., c. 6, eodem modo exponens dictum locum Pauli, et alia testimonia; et Œcumenius, in collectaneis, 2 Petri 3, ubi, licet dicat cælos esse igne purgandos, de quo statim dicemus, negat tamen secundum substantiam esse immutandos. Potest autem hæc sententia variis modis ex Scriptura confirmari. Primo, ex illis locis in quibus cælorum per-

petuitas et incorruptio significatur. Psalm. 148: *Ipse dixit, et facta sunt; ipse mandavit, et creata sunt. Statuit ea in sæculum, et in sæculum sæculi, præceptum posuit, et non præteribit.* Quæ verba adeo perspicua sunt, ut non videatur cælorum perpetuitas clarius posse describi; de qua dicitur Job 37: *Tu forsitan cum eo fabricatus es cælos, qui solidissimi quasi ære fusi sunt.* Ac denique maxime in cælis locum habet illa generalis sententia: *Omnia opera, quæ fecit Deus, perseverant in perpetuum.* Secundo, recte argumentatur Hier., loco supra citato, ex illo Isai. 30: *Erit lux lunæ sicut lux solis, et lux solis erit septemplex sicut lux septem dierum, in die in quo alligaverit Dominus vulnus populi sui.* Quæ verba optime ibi exponit Hieron., de tempore post secundum Christi adventum. Nam si sol, et luna eo tempore lucidiora futura sunt, supponitur illa tunc esse duratura, et consequenter reliqua corpora cælestia, nam eadem est omnium ratio; neque commode hoc exponi potest de alio sole vel alia luna, alioqui esset manifesta æquivocatio; nam Propheta utitur his nominibus prout sunt in communi usu; communitè autem usurpantur hæc tanquam nomina singularia significantia tantum hunc solem et lunam quæ nunc sunt. Tertio, utuntur prædicti Patres, præsertim Epiph. et Hier., illo testimonio ad Rom. 8: *Scimus quod omnis creatura ingemiscit, et parturit usque adhuc; non solum autem illa, sed et nos ipsi primitias spiritus habentes, et ipsi intra nos gemimus adoptionem filiorum Dei expectantes redemptionem corporis nostri.* Quorum verborum sensus est, sicut nos appetimus nostri corporis immutationem et glorificationem, ita reliquas creaturas, potissime cælos, expectare et ingemiscere suam innovationem et instaurationem; ergo signum est hanc innovationem non esse futuram per substantialem immutationem, quia si cæli non essent permanenti secundum suam substantiam post illam innovationem, non esset eorum perfectio, sed potius destructio; unde nec expectarent illam, sed timerent potius. Sicut nos, si non essemus in iisdem corporibus surrecturi, non appeteremus illam immutationem, neque illa posset dici redemptio corporis nostri.

7. *Ignis postremi iudicii attinget usque ad locum quem occuparunt aquæ diluvii.* — *Objectio.* — *Solutio.* — Quarto argumentari possumus ex loco 2 Pet. 3, quod est potissimum prioris sententiæ fundamentum, hoc

modo: nam si cæli essent corrumpendi substantialiter, maxime per ignem conflagrationis, de quo Pet. d. Epist. loquitur; sed ignis ille non attinget corpora cælestia, neque illa potest corrumpere, quod primo Hier. et Aug. supra colligere conantur ex verbis Petri: *Latet enim eos, hoc volentes, quod cæli erant prius, et terra de aqua, et per aquam consistentis Dei verbo, per quæ ille tunc mundus aqua inundatus perit.* In quibus verbis, juxta communem expositionem et planum contextum, necesse est per cælos aera significari juxta frequentem usum Scripturæ; sic enim dicuntur volucres cæli, cataractæ cæli, etc. Quod autem hic sit sensus patet primo, quia solum loquitur de hoc mundo inferiori, qui aqua inundatus fuit. Secundo, quia dicit cælos et terram de aqua et per aquam consistere, quod de superioribus cælis commode exponi non potest, quia illi cæli nullo modo facti sunt ex aqua, cum in principio simul fecerit Deus cælum, et terram. Hoc enim de solo cælo Empyreo exponere, et æthereos cælos ac stellas ex aqua tanquam ex materia putare procreata, nec philosophicis principiis consentaneum est, nec in Theologia habet aliquod fundamentum. Recte ergo hæc Petri verba de aere exponuntur, vel per aerem et terram explicando ea quæ in iis habitant, ut volatilia, quæ sunt veluti ornamentum cæli et ex aquis facta sunt, et similiter plantæ, et alia quæ ex terra nascuntur, vel in terra habitant, quæ sine aquis consistere non possunt. Vel per aerem et terram explicando ipsa elementa, non secundum substantiam eorum, sed secundum dispositionem aptam ad conservationem viventium; sic enim quodammodo consistunt per aquam, quia et terra discooperata fuit aquis, ut inhabitari posset, et locus ille aere fuit repletus, ut in eo homines et animalia possent vivere. Loquitur ergo Petrus in prædictis verbis de cælo aereo; ergo de eodem intelligendum est quod subdit: *Cæli autem, qui nunc sunt, et terra, eodem verbo repositi sunt igni reservati in diem iudicii et perditionis impiorum hominum;* ergo non cæli ætherei, sed aerei illo igne conflagrabit. Quin potius hinc colligunt Scholastici cum Augustino, ignem diei iudicii ascensurum usque ad eum locum quem aquæ diluvii occupaverunt, non tamen ulterius progressurum. Quæ consecutio quamvis non sit evidens, quia ignis est magis activus quam aqua, et natura sua sursum ascendit, cum aqua potius descendat, tamen, cum utraque inundatio tam

aquæ quam ignis non tam fundetur in horum elementorum naturis, quam in divina ordinatione, est valde verisimilis, quia utraque inundatio illum habebit terminum, quem iustitia divina præfixit. Significat autem Petrus esse divina voluntate statutum ac definitum, ut idem mundus, qui aquis diluvii perierat, igne iudicii ardeat; utriusque enim diluvii causæ sunt peccata hominum, quibus totus hic mundus quodammodo contaminatur; ergo totus sermo D. Petri est de inferiori mundo quem homines incolunt, atque de cælo aereo, non æthereo. Sed difficultas est in sequentibus verbis: *Adveniet autem dies Domini ut fur, in quo cæli magno impetu transierint, elementa vero calore solventur, terra autem, et quæ in ipsa sunt opera, exurentur;* ubi cum cæli ab elementis distinguantur, necesse est, superiores cælos significari. Sed imprimis licet hoc gratis concederemus, nihil referret, quia in his verbis non dicitur hos cælos esse exurendos, vel corrumpendos, sed solum magno impetu esse transituros, quod non significat substantialem transitum, sed localem, ut satis indicat verbum illud, *magno impetu.* Itaque significat Petrus agitandos esse cælos velocissimo quodam et inusitato motu; quod ita ad litteram intelligi de superioribus cælis, nullum est inconveniens. Nec sequitur, in prioribus verbis, cælorum nomine eadem corpora significari, ne videlicet æquivocatio admitti videatur. Quia cæli nomine significatur tota hæc expansio, de qua aliquid interdum dicitur ratione inferioris partis, aliquid ratione superioris, absque æquivocatione. Melius tamen dicitur, etiam in his verbis cælum significare inferiorem aeris regionem, quæ velocissimo motu rapietur et accendetur, ut paulo inferius dicitur, quanquam fortasse ille motus futurus sit ex raptu et motione superiorum cælorum. Neque obstant sequentia verba: *Elementa vero calore solventur.* Primum, quia, licet concedamus sub elementis comprehendi aerem, nihilominus potuit prius cælorum nomine significari, quia illi erit proprium velocissimo illo motu cieri; commune autem illi erit cum aliis elementis calore solvi; et ideo unum ei prius tribuitur sub proprio nomine, alterum vero postea sub nomine communi. Sicut paulo post dicitur terra exurenda, et tamen prius comprehensa erat terra sub elementis. Deinde, quia probabilius apparet, elementorum nomine ibi solum significari aquam et terram. Tum quia vox elementum, et vox græca, στοιχείον, quæ illi res-

pondet, proprie significat quasi primordiale fundamentum; hujusmodi autem sunt aqua et terra respectu totius universi. Tum etiam quia paulo superius distinxerat Petrus cœlos a terra et aqua. Denique juxta hanc expositionem facile intelliguntur alia verba, quæ postea Petrus subjungit: *Per quem cœli ardescentes solventur, et elementa ignis ardore tabescent*; semper enim de eisdem cœlis loquitur. Igitur ex loco Petri colligi non potest, superiores cœlos igne esse corrumpendos; ergo cum in nullo alio loco Scriptura id significet, qui non habeat eandem, vel faciliorem expositionem, ut infra dicemus, nulla ratione id asserendum est. Tum quia, cum in aliis locis Scriptura significet, cœlos esse perpetuos, hoc modo melius omnia conciliantur; tum etiam quia cum ratione naturali magis consentaneum sit, cœlum esse incorruptibile et inalterabile virtute ignis, si Scriptura non cogit, non est aliquid miraculosum et supra rationem asserendum. Unde possumus ultimo ratione confirmare assertionem positam; quia vel cœlum est natura sua incorruptibile, ut est magis recepta philosophorum et Theologorum sententia, quam multi etiam ex Sanctis Patribus approbarunt; et ut alios omittam, est expressa D. Dionysii, lib. de Div. nom., cap. 4; et ita non potest igne corrumpi; vel est corruptibile natura sua, ut aliis visum est, et sic, licet posset ab igne corrumpi, non tamen in meliorem naturam transformari, sed ad summum posset in ignem converti; ostensum est autem cœlos non ita esse immutandos, ut in nihilum vel in deterius commutentur; ergo non corrumpentur actione ignis. Dicunt aliqui, ignem virtute naturali non posse hanc immutationem in cœlis facere, tamen assumendum esse a Deo ut instrumentum: quia tota hæc conflagratio est effectus divinæ vindictæ adversus hominum peccata; ignis autem est instrumentum quo Deus decrevit peccata hominum vindicare. Sed, ut verum sit potuisse Deum id facere, cum nullam involvat contradictionem, tamen sine fundamento asseritur id facturum; nunc enim non agimus quid Deus possit efficere; neque enim dubitamus quin ad nutum suum possit universum mundum delere; sed agimus quid Deus facturum sit; non est autem cur asseramus facturum Deum maximum atque inusitatum miraculum, sine Scripturæ fundamento.

8. *Cœli quomodo non sint mundi in Dei conspectu. — Cœli non sunt facti corruptibiles propter hominis peccatum. —* Quapropter ex

iis omnibus colligo, non solum non esse cœlos igne corrumpendos, sed nec purgandos, neque alterandos quidem, quanquam Oecumen. et nonnulli alii ex veteribus scriptoribus contrarium sentire videantur; hæc autem est sententia Hieronym., Aug., Greg., Bedæ, et aliorum, locis supra citatis. Probatur autem primo, quia ostensum est ex Scriptura, non colligi ignem conflagrationis ascensurum ultra totam secundam regionem aeris. Secundo, quia ignis non potest naturalem actionem habere in cœlum; affirmare autem acturum ut instrumentum Dei, non habet fundamentum. Tertio, quia in cœlo non sunt sordes quæ purgandæ sint; est enim purissimum corpus incapax peregrinarum alterationum, quæ ad corruptionem disponant, et cum eo misceri non possunt vapores alii, vel substantiæ quæ igne consumendæ sint. Quod autem apud Job legimus, c. 15: *Cœli non sunt mundi in conspectu Dei*, nihil obstat. Quia vel cœli ibi pro Angelis sumuntur, vel, quod probabilius est, solum significatur (ut in eum locum D. Thomas notavit) corpora cœlestia ad Deum comparata non esse munda, quia materialia sunt; ab hac autem imperfectione purgari non possunt, cum hæc sit propria cœlorum natura. Quod vero multi ex supra citatis dixerunt, cœlos propter peccatum hominis fuisse corruptibiles factos, vel in deterius commutatos aut contaminatos, falsum est, et sine fundamento dictum, quia nec substantia cœlorum, nec qualitates immutatæ propter peccatum hominis. Quinimo neque aliorum elementorum aliarumve rerum, neque ipsius hominis natura, intrinsecas proprietates naturales per peccatum amisit, sed solum gratuitas, et naturæ superadditas; cœlum autem non habuit aliquas qualitates superantes ejus naturam ante peccatum; nulla ergo immutatio intrinseca ei accidit propter peccatum hominis, ut statim iterum confirmabo. Denique, quod aiebat Theodoretus, cœlum quidem propter hominis peccatum non fuisse immutatum ab ea dispositione in qua creatum fuit, tamen propter peccatum prævisum, fuisse creatum in natura, vel dispositione minus perfecta, quam si non fuisset futurum peccatum; hoc, inquam, imprimis gratis est confictum, neque habet ullum fundamentum in Scriptura, et non est consentaneum rationi divinæ providentiæ. Tum quia si primam illius intentionem, seu definitionem consideremus, prius statuit tales creare cœlos, et in tali dispositione, quam

hominis peccatum prævidisset. Tum quia si respiciamus modum operandi divinæ providentiæ, non solet propter hominum peccata, aliarum rerum naturas mutare, et præsertim in causis universalibus, quæ ad universi perfectionem spectant. Neque aliquid probabilitatis habet illa conjectura, scilicet, quod existente homine in statu corruptibili, non decebat cœlos, qui propter homines facti sunt, esse incorruptibiles. Quia cœli non sunt dati homini pro hoc statu, in domicilium quod inhabitet, sed terra, quæ est locus corruptionis, tali statui proportionatus; cœli autem potius facti sunt ut juvent hominem ad naturam suam perpetuo conservandam, saltem per generationum successionem, et ad hunc finem potius oportuit cœlos esse incorruptibiles, et liberos ab omni contagio et humanis indidibus; nulla igitur ratione purgatione indigent.

9. Sed quæres an saltem ii cœli innovandi sint. Videtur enim ex dictis sequi non esse innovandos. Nam ubi Scriptura promittit cœlum novum cum terra nova, exponi etiam potest de hoc cœlo aereo, quod immediate terram tegit. Petrus enim, in dicta epistola, post verba superius tractata subjungit: *Novos vero cœlos et novam terram secundum promissa ipsius expectamus*. Ubi de eisdem cœlis loquitur, de quibus antea mentionem fecerat, et de eisdem exponit loca Isaïæ, quæ sine dubio indicat, cum dicit, *secundum promissa ejus*, atque eadem ratione idem sensus accommodandus erit loco Apoc. 21; non est ergo cur in cœlis superioribus innovationem aliquam expectemus. Nam quod Isaï. 30 dicitur: *Erit lux lunæ sicut lux solis*, etc., non est necesse ut ad statum rerum post judicium referatur; multi enim Patres illa verba exponunt de tempore legis gratiæ, ut Cyrillus, et alii ibi; et Aug. (si ipse est auctor Quæst. Novi et Veteris Testamenti), q. 105; qui per lunam Ecclesiam, per solem autem Christum intelligunt. Judæi vero hoc referunt ad tempora in quibus de Syriis et Babylonis victoriam reportaturi erant, et explicant per hyperbolem, et metaphoram; nam, sicut supra dicebamus solere Scripturam, cum vult exaggerare magnam aliquam calamitatem, seu tristitiam, dicere solem et lunam obscurari, ita ad significandam magnam aliquam lætitiā, dicit, solem et lunam magis lucere atque splendescere. Ergo ex Scriptura non potest colligi aliqua cœli innovatio. Et ita Rabbi Moyses, ut Scholastici referunt, negavit hanc cœlorum

innovationem; quam sententiā amplexus est Philo, in lib. de Mundi incorruptibilit., ubi non hanc solum, sed omnem mundi immutationem negare videtur, quanquam ille liber (ut viri docti notarunt) non videatur esse Philonis, sed alicujus ethnici philosophi. Quocirca, licet argumentum factum, probet non esse de fide, cœlum esse innovandum per intrinsecam aliquam dispositionem, nihilominus certum est esse immutandum aliquo modo ab ea dispositione in qua nunc est. Cessabit enim moveri, et perpetuo quiescet, quia tunc cessabit omnis necessitas illorum motuum, qui solum sunt in ministerium hominum, quando generationibus et corruptionibus subjecti sunt, et hoc saltem probat locus supra adductus ex Deut. 4, et hanc immutationem significarunt Isaï. et Joann., per metaphoram libri complicati, ut supra exposuimus; et eandem docuit Joan., Apoc. 10, dicens, *quia tempus non erit amplius*; de qua re plura dicemus sectione sequenti.

10. Adde præterea cœlum esse innovandum per majus quoddam lucis et claritatis incrementum, ut docuit Hier., Isa. 30, ad litteram et proprie exponens dicta verba; nam, cum ita possint intelligi sine incommodo, non est quod ad metaphoras confugiamus. Quam expositionem et sententiā Theologi secuti sunt; et Lyranus, et Glossa ordinaria, ac interlinealis, Isaï. 30. Falso autem addit hæc Glossa, augendam esse lucem solis et lunæ, quia per peccatum hominis fuerat minorata; hoc enim improbable est, ut constat ex dictis, et recte notavit D. Thomas in 4, d. 48, q. 2, art. 3, ad 3 et 4; et latius probat Sotus, d. 47, q. 2, a. 3. Hoc ergo lucis augmentum non erit connaturale soli aut cœlis sed supernaturaliter illis addeatur ad majorem gloriam et lætitiā corporum beatorum. Addit vero Richard., d. 48, a. 2, q. 5, hanc lucem emanaturam ad cœlos ex splendore corporum beatorum; sed probabilius videtur illud lumen divina virtute esse efficiendum in corporibus cœlestibus sine dependentia a corporibus beatis, alias quoties beatorum corpora magis vel minus distarent a diversis cœli partibus, magis etiam vel minus ea illustrarent, quod non videtur consentaneum. Dabitur ergo illa claritas cœlo et astris per modum proprietatis intrinsecæ ac permanentis, ad eum modum quo humanis corporibus gloriosior claritas gloriæ tribuetur. Sic enim et major erit proportio inter locum et locatum, et in ipsismet cœlis magis relucebit divina

virtus, et quasi vestigium quoddam gloriæ et claritatis illius. Unde tota hæc claritas solis et lunæ, et aliorum cœlorum, non erit tunc solum propter necessitatem et usum hominum, quia ad hoc sine dubio sufficeret claritas corporum beatorum; quomodo dicitur Apoc. 21, civitas illa non egebit sole neque luna; et simile quid habetur Isai. 9. Sed erit ad majorem perfectionem et gloriam beatorum.

11. *De elementorum renovatione. — De igne. — De aqua. — De terra.* — Dico quarto, elementa non esse omnino corrumpenda quoad substantiam, sed esse innovanda ac perficienda. Hæc conclusio minus certa est quam præcedens, est tamen probabilior et communior Theologorum in 4, d. 42, ubi D. Thomas, q. 2, a. 2, q. 2, duas refert opiniones, unam, affirmantem duo elementa esse corrumpenda, scilicet, aquam et ignem, de qua supra dictum est; alteram, affirmantem mansura quidem elementa secundum substantiam, non tamen secundum proprias et naturales qualitates, quam etiam rejicit, ut improbabilem; quia non est verisimile, in illo perfectissimo statu mansura elementa intrinsicis perfectionibus naturalibus privata. Præterea, assertio posita fundamentum habet in omnibus Patribus citatis in tertia conclusione, nam æque loquuntur de toto universo, et de elementis ac cœlis, ut videre licet in Hier. et August.; Anselm. in Elucidar.; Isidoro, l. de Doctrina fidei, c. 36. Rursus probari potest ex illo Ecclesiast. 1: *Terra in æternum stat*; et c. 3: *Omnia opera, quæ fecit Deus, perseverant in æternum.* Item ex illo ad Rom. 8: *Omnis creatura ingemiscit et parturit usque adhuc.* Nam si elementa secundum substantiam essent interitura, non essent ipsa participatura pulchritudinem, gloriam, et incorruptionem illius status, sed alia essent futura corpora illam gloriam participantia; ergo hæc elementa, quæ nunc sunt, non ingemiscerent, nec parturirent spectantia illum statum. Deinde argumentor discurrendo per singula. Nam si essent substantialiter corrumpenda, maxime ab igne conflagrationis; ita enim affirmant qui oppositum sentiunt. Sed imprimis non est cur ignis corrumpat ignem, cum sint ejusdem naturæ, ut postea dicemus. Maxime, quia si verum est nunc esse purissimum ignem in sua sphaera, illic non pertinet ignis conflagrationis, quia non ascendet ultra secundam regionem aeris, ut ex loco Petri supra colligebamus cum Aug. et Theologis. Quod argumentum, si alicujus momenti est, non solum conclu-

dit illum ignem non esse corrumpendum, verum neque purgandum. Et quidem merito, quia non magis indigebit purgatione quam corpora cœlestia. Et hæc ratio æque procedit de aere quoad supremam partem ejus, quia et illam ignis non attinget; unde nec corrumpet nec purgabit illam. Cum enim ad illam non ascendant terræ vapores et communes exhalationes, non habet ea regio impuritatem aliquam, neque contaminatur, ut sic dicam, peccatis hominum incolementium terram. Atque hoc satis est ut idem elementum aeris simpliciter manere dicatur, licet fortasse secundum inferiores partes corrumpatur, et postea instauretur, ut explicabimus. Ad hæc de aqua ex nullo Scripturæ loco colligi potest esse corrumpendam; nam ut August. notavit, 20 de Civit., c. 16, nullibi scriptum est, totum elementum aquæ esse exsiccandum calore ignis; imo neque alicubi legitur futura aqua nova, sicut terra nova et cœlum novum. Denique de terra non videtur posse negari quin secundum aliquas partes eadem numero mansura sit; nam infernus, qui est in centro terræ, perpetuo manebit; ergo et terra illa quæ est prope centrum. Item quia non est verisimile, ignem illum posse tam brevi penetrare, et consumere totam substantiam terræ, quæ propter densitatem suam difficile immutari potest in interioribus partibus. Quod autem 2 Petri 3 dicitur: *Elementa autem calore solventur*, quod superius de terra et aqua exposuimus, non significat substantialem corruptionem, sed vehementem commotionem et alterationem. Nam verbum græcum *λύω*, aut latinum *solvo*, nihil aliud in omni proprietate significant. Unde inferius scribit: *Elementa autem ignis calore tabescent*, quod significat accidentalem mutationem, non substantialem. Denique additur: *Terra et quæ in ea sunt opera, exurentur.* Quibus verbis significatur exustio terræ quoad superficiem ejus, et fortasse etiam quoad aliquam partem, quæ ad corruptionem omnium quæ sunt in terra, et ipsius terræ purgationem sufficiat, nam hoc in rigore significat terræ exustio. Ita enim sæpe in Scriptura dicitur regio aliqua accendi, sive exuri, quodcumque omnia, quæ in ea sunt, concremantur usque ad superficiem terræ. Cum ergo dicat Petrus fore ut elementa tabescent vel solvantur, aliæ vero res exurantur, signum est non esse parem futuram eorum mutationem. Tandem ostensum est elementa mansura perpetuo post diem judicii; vel igitur manebunt ejusdem speciei,

vel alterius; hoc posterius non est verisimile, quia neque est necessarium, neque consentaneum modo loquendi Scripturæ; si autem futura sunt eadem in specie, quid opus est ea substantialiter corrumpi et iterum produci? Possunt enim purgari, et perfici sine corruptione.

12. *In quo consistat elementorum instauratione. — Dubium. — Solutio.* — Superest vero explicandum in quo consistat hæc innovatio. Ad quod dicendum est, duo intervenire in hac instauratione: primum est ablatio omnium sordium quæ sunt præter naturam elementorum; secundum est additio aliquarum rerum vel qualitarum perficientium elementa. Quoad primum, omnes Theologi, d. 47 et 48, docent ad hunc finem esse antecessuram inferioris mundi purgationem, quæ fiet per ignis conflagrationem, quæ satis colligitur ex citato loco Petri, et ex omnibus Patribus supra citatis; et ex Aug. super Psal. 101; Orig., l. 4 et 5 contra Celsum, ubi dicit etiam veteres philosophos Græcos de futura mundi conflagratione scripsisse. Dices: quæ sunt hæc sordes, aut quæ immunditia tollenda est ab elementis per hanc conflagrationem et purgationem? Theologi imprimis hoc explicant mystica quadam ratione, quæ potius in significatione quam in efficacia videtur consistere. Nam, sicut templum, quod peccatis aliquibus contaminatur et violatur, non est aptum nec dispositum ad res sacras peragendas, donec cæremoniis externis purificetur, per quam purificationem nulla res physica ab illo templo tollitur, sed exhibetur illud opus in signum reverentiæ, et ejusdem moralis mutationis, ita, inquiunt hunc mundum esse quodammodo hominum peccatis violatum, et ideo, ut transferatur in nobiliorem statum, gloriæ et beatitudini beatorum accommodatum, oportere ut per ignem prius transeat, ut ab omni culpæ contagio mundari intelligatur. Ex qua ratione fit, solum illam mundi partem esse purgandam, quæ in usum mortalium hominum cedit. Secundo hoc explicant physice, nam quia in ea renovatione liberanda est creatura a servitute corruptionis, ideo necesse est e medio tolli mixta omnia generabilia et corruptibilia, propter quorum conservationem, generationum successio durat; hoc ergo imprimis fiet per hanc ignis purgationem et actionem. Deinde consequenter fiet ut omnes substantiæ, vel affectiones extraneæ quæ elementis, præsertim aquæ et terræ, admixta sunt, consumantur et exhalentur. Ut, verbi

gratia, aquæ maris adeo ferverent, ut salis affectionem et nimiam densitatem amittant; et si quos fortasse habent admixtos vapores, illos exhalent; fiet etiam tanta aquarum commotio, ut omnia piscium vel aliarum rerum corpora in eis latentia expellantur, et igni tradantur. Atque hunc ad modum de terræ purgatione et de aliis rebus judicandum est. Omnia ergo excrementa terræ, et quidquid materiæ superfluum fuerit, partim ignis actione consumerentur, partim impetu motus in infernum detrudentur, ut iterum sequenti sectione dicemus. Hujusmodi ergo erit prior pars quasi privata innovationis mundi.

13. *Elementa erunt lucida post judicium. — Utrum lux sit terræ interiora penetratura. — Prima opinio. — Secunda opinio.* — Quod attinet ad alteram partem innovationis mundi, quæ est positiva per additionem alicujus perfectionis, dicendum est, addendam esse elementis omnibus eximiam quamdam claritatem et lucem, non æqualem, sed proportionatam. Ita docent Sancti Patres supra citati, et optime Chrysost., ep. ad Theod. lapsam, parum ante medium; et Theologi. Nam terra (inquit D. Thomas, dist. 48, q. 2, art. 4) erit lucida et pervia sicut vitrum in superficie, aqua sicut cristallus, aer sicut nunc est cœlum, ignis sicut nunc sunt luminaria cœli; quæ quidem sententia fundari potest, tum in locis illis Scripturæ, in quibus promittitur *cœlum novum et terra nova*; nam sub his corporibus cætera comprehenduntur; tum in Paul., ad Rom. 8, dicente, omnem creaturam participaturam illam gloriæ pulchritudinem; tum in conjectura quæ ex hoc loco sumitur. Quia, sicut in gloria corpus humanum, quod ex elementis constat, perficietur ex conjunctione ad spiritum beatum, ita decet ut totus hic sublunaris seu elementaris mundus illustretur et perficiatur ex conjunctione ad cœlestia corpora. Unde facile reddi potest quædam causa hujus claritatis elementorum, scilicet, cœlestia corpora, ac luminaria in quibus tanta fiet lucis accessio, ut ab eis manare possit tota illa claritas usque ad terram. Et quia cœli erunt in perpetua quiete, illuminatio illa semper eadem erit. Et divina providentia fiet, ut quando cœli quiescant, astra omnia ita maneant disposita respectu totius universi, ut utrumque hemisphaerium, et omnes universi partes perfectissime illustrentur. Ad quod accommodari possunt verba Isaie 60: *Non occidet ultra sol tuus, et luna tua ultra non minuetur.* Eadem enim fere de illo